

הסכנה שבאגו

כשיעקוב אבינו בורח מפני עשו אחיו (בעקבות האיום להורגו), הוא מגיע להר המוריה בירושלים (כך לפי המסורת). שם השמש ממהרת לשקוע שלא בעונתה, על מנת לכפות על יעקוב להירדם, על מנת לקבל את ההשראה הנבואית האלוקית.

כחלק מהכנותיו לשינה, מסדר יעקוב אבנים מסביב לראשו: "וייקח מאבני המקום, וישם מראשותיו". רש"י במקום מסביר שיעקוב עשה זאת מחשש מפני חיות טורפות. בהמשך, לאחר שיעקוב מתעורר מתרדמתו כשהוא מרוגש מחלום המלאכים ומהתגלות האל, המקרא מספר שיעקוב לוקח את "האבן אשר שם מראשותיו, וישם אותה מצבה ויצק שמן על ראשה".

רש"י שם לב לשוני מתחילת הפרשה שאז התורה מספרת על "אבנים" בלשון רבים, לעומת "האבן" ברשות יחיד שמופיע בסוף הפרשה. רש"י אינו נשאר אדיש לשוני הזה, ומסביר שהאבנים רבו כביכול ביניהן על מי מהן "יניח צדיק את ראשו". כתוצאה מהמריבה, אלוקים מאחד את כל האבנים לאבן אחת, ובכך מסתיימת המריבה הקשה.

ראשית, ניתן להניח שרש"י לא מבקש לספר אודות אירוע שהתרחש במהלך תרדמתו העמוקה של יעקוב, כשהוא טרוד מול חלום המלאכים. מדובר בדרוש עם משמעות ערכית, ועלינו להבין מה המסר שעולה ממנו.

נחזור לעניינו. הפרשנות המקובלת ברש"י, שכדי למנוע את המריבה האבנים אוחדו לאבן אחת כדי לעשות שלום ביניהן. אולם, לי נראה כי מצוי פה עומק נוסף ואף יפה הימנו. נזכור שיעקוב שם את האבנים לא כדי שיהיה לו נוח ונעים (במיוחד שלא מדובר בכרית פוך עם ציפה של אמא...). מדובר באבנים שמטרתן היחידה היתה להגן עליו מפני חיות טורפות. על כן, כאשר האבנים רבות ביניהן על מי מהן יניח הצדיק את ראשו, הן למעשה עומדות לפגוע בו באופן ישיר. מרגע שראשו של יעקוב מורם מעלה ומונח על גבי האבן, הוא חשוף לאיום החיות. לכן, כדי להתמודד עם בעיית האיום, האבנים מתאחדות ואז האגו של כל אחת מתבטל. איחוד האבנים לא בא למנוע את המריבה, אלא למנוע את הפגיעה הפוטנציאלית ביעקב.

דומה שמעבר לסיפור המרתק, מצוי פה מסר ערכי חשוב ומרתק. קורה לא פעם לכול אחד מאיתנו, שאנו דואגים כביכול לאחר, אך בעומק ההשתדלות שלנו מצוי אגו גדול מאוד. עד כדי כך גדול האגו, שבשם הכוונה לכבד ולדאוג כביכול לאחר, אנו גורמים לו במישרין או בעקיפין נזק. המוטיבציה שלנו לכבד ולהטיב עם האחר באה ממקום עמוק של אגו וחיפוש האינטרס של העצמי ולא של האחר.

הפתרון למצבים מעין אלו, הוא ביטול האגו ומיקוד המחשבה והכוונה לא בעצמי אלא באחר. המטפורה של איחוד האבנים לאבן אחת, באה לבטא את הצורך להביט אל עבר האינטרס הכללי המשותף.